
Projekt „CISUR – Krepitev pravosodnega sodelovanja pri implementaciji Uredbe o dedovanju na Hrvaškem in v Sloveniji“/„CISUR – Enhancing Judicial Cooperation on the Implementation of the Succession Regulation in Croatia and Slovenia“

Koordinator: Hrvatski pravni center (HR). Partnerji: Mirovni inštitut (SI), Ministrstvo za pravosodje Republike Hrvatske (HR), Hrvatska notarska zbornica (HR) in Notarska zbornica Slovenije (SI). Sodelovanje: Vrhovno sodišče Republike Hrvatske (HR).

Projekt „CISUR – Krepitev pravosodnega sodelovanja pri implementaciji Uredbe o dedovanju na Hrvaškem in v Sloveniji“/„CISUR – Enhancing Judicial Cooperation on the Implementation of the Succession Regulation in Croatia and Slovenia“

Informacije o projektu

Projekt „Krepitev pravosodnega sodelovanja pri implementaciji Uredbe o dedovanju na Hrvaškem in v Sloveniji (CISUR)“ (u nadaljevanju: Projekt) se ukvarja z implementacijo Uredbe (EU) št. 650/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. julija 2012 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju odločb in sprejemljivosti in izvrševanju javnih listin v dednih zadevah ter uvedbi evropskega potrdila o dedovanju (v nadaljevanju: Uredba). Projekt vodi Hrvatski pravni center (nevladna organizacija iz Hrvaške) v partnerstvu z Mirovnim inštitutom (SI), Ministrstvom za pravosodje Republike Hrvatske (HR), Hrvatsko notarsko zbornico (HR) in Notarsko zbornico Slovenije (SI), v sodelovanju z Vrhovnim sodiščem RH. Projekt traja 20 mesecev, od 1. decembra 2018 do 31. julija 2020. Projekt sofinancira Programa za pravosodje Evropske unije (2014-2020).

Razlogi za izvedbo projekta

Svoboda gibanja v Evropski uniji vodi do tega, da se vedno več ljudi seli iz ene države članice v drugo zaradi zaposlitve ali življenja po upokojitvi, kar pogosto povzroči, da so državljani EU lastniki premoženja v različnih državah članicah. Treba je dodati tudi zakonske zveze med državljani EU, ki so državljani različnih držav članic, ali njihovo prisotnost v državi članici, ki ni država njihovega državljanstva. V primeru smrti teh oseb se odpirajo številna dednopravna vprašanja s čezmejnimi elementi. Ker se evropsko prebivalstvo stara, je problem še toliko bolj izrazit. Ocenjuje se, da vsako leto v EU umre približno 4,5 milijona ljudi, ki zapustijo sredstva v višini 646 milijard EUR na leto. Smiselno je tudi domnevati, da približno 9–10% vseh zapuščinskih zadev (približno 450.000 primerov) vključuje mednarodne elemente, kar pomeni zapuščino v vrednosti 123,3 milijarde EUR na leto.

Zato je bila 4. julija 2012 sprejeta Uredba št. 650/2012 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju odločb in sprejemljivosti in izvrševanju javnih listin v dednih zadevah ter uvedbi evropskega potrdila o dedovanju (OJ L 201, 27.7.2012).

Ne glede na izčrpne določbe o področju uporabe, priznavanja in izvrševanja odločb o dedovanju, tj. Javnih listinah in sodnih poravnava, izdaji evropskega potrdila o dedovanju in njegovih učinkih ter ustreznih obrazcih za izdajo potrdila, je lahko implementacije Uredbe št. 650/2012 o dedovanju zelo zahtevna, kar dokazujejo težave iz prakse (glej spodaj).

Cilji projekta

- preučiti, v kolikšni meri in na kakšen način Hrvaška in Slovenija uspešno uporabljata Uredbo in nacionalne izvedbene zakone (s pomočjo sekundarne analize podatkov in empiričnih raziskav), kot tudi težave, s katerimi se srečujejo pristojni organi pri uporabi Uredbe, in pripraviti priporočila v zvezi z uporabo Uredbe;
- povečanje strokovnega znanja, potrebnega za izvajanje Uredbe (s pomočjo priprave Smernic za implementacijo Uredbe za pravne praktike in izvajanja usposabljanj za implementacijo Uredbe za pravne praktike);
- informirati državljane o obstoju Uredbe, tako da lahko vnaprej uredijo vprašanja dedovanja z objavo informacijskega gradiva za širšo javnost;
- diseminirati priporočila in Smernice med relevantnimi institucijami in strokovno javnostjo;
- prispevati k razvoju sodelovanja in medsebojnega zaupanja med javnimi organi in strokovnimi skupinami, ki izvajajo Uredbo na Hrvaškem in v Sloveniji (prek strokovnega srečanja za odpiranje kolegialnega dialoga med akterji na področju izvajanja Uredbe ter s končnim srečanjem / mednarodnim kolokvijem).

Glavne projektne aktivnosti

1. Preučevanje regulativnega in institucionalnega okvirja za uporabo Uredbe in prakse na Hrvaškem in v Sloveniji

Glavni namen te dejavnosti je preučiti stanje izvajanja Uredbe na Hrvaškem in v Sloveniji, da bi razjasnili morebitna problematična vprašanja, razvili smernice, ki bi olajšale njeno skladno izvajanje, in pripravili priporočila za prihodnje spremembe izvajanja, tako znotraj obeh držav kot na ravni EU. Raziskava zajema pripravo pregleda regulativnega in institucionalnega okvira ter izvedbo empiričnih raziskav, ki se bodo izvajale s pomočjo polstrukturiranih intervjujev z notarji, sodniki in odvetniki ter fokusnimi skupinami. Raziskava se bo zaključila s pripravo končnega poročila, ki podlaga za oblikovanje priporočil za izvajanje Uredbe kot izhodišče za pripravo in izvajanje vseh drugih projektnih dejavnosti.

2. Razvoj orodij/instrumentov za povečanje znanja o uporabi Uredbe

Da bi okrepili uporabo Uredbe in vključili rezultate raziskave in priporočil v prakso strokovnih skupin (notarji, sodniki in odvetniki), bodo pripravljene Smernice za uporabo uredbe. Na podlagi Smernic bo pripravljen program usposabljanja za praktike, ki izvajajo uredbo. Za navedene skupine pravnih praktikov bo organizirano pilotno usposabljanje in *on-line* usposabljanje. Pripravljen bo tudi informativno gradivo za širšo javnost in navodila za državljane EU, potencialne dediče iz Hrvaške in Slovenije v državah EU in obratno.

3. Izmenjava znanj in zagovorniške aktivnosti

Po zaključku raziskave in pripravi Priporočil bo organizirano strokovno srečanje za zainteresirane strani za izvajanje in uporabo Uredbe na Hrvaškem in v Sloveniji. Namen je razprava o rezultatih raziskav in priporočilih, izmenjava znanj in izkušenj ter sprejem zaključkov, ki bodo prispevali k

razvoju nadaljnjih projektih aktivnosti. Vsi rezultati projekta bodo predstavljeni na zaključnem javnem srečanju (mednarodni kolokvij), ki bo služil tudi močnejši povezanosti za nadaljnje sodelovanje med eksperti in javnimi organi na področju uporabe uredbe na Hrvaškem in v Sloveniji.

Med izvajanjem projekta bodo diseminirane informacije in rezultati projekta na podlagi načrta, ki bo pripravljen na začetku izvajanja projekta.

Projektne tim (koordinacija in strokovna izvedba Projekta)

- Vodstveni tim: vodja in nacionalna koordinatorica za Hrvaško (Anja Šupraha), nacionalna koordinatorica za Slovenijo (Katarina Vučko), asistentike na projektu (Marina Jukić in Franja Arlič)
- Ekspertni tim: pravni strokovnjaki (doc.dr.sc. Slađana Aras Kramar; Katarina Vučko) in raziskovalci (doc.dr.sc. Marko Turk in Katarina Vučko)
- Eksperti iz partnerskih organizacij: Maja Rakić (načelnica Sektorja za mednarodnopravno pomoči n pravosodno sodelovanje z državami članicami EU, Ministarstvo za pravosodje RH) i Filip Milak (strokovni svetovalec za mednarodno sodelovanje in odnose z javnostmi, Hrvaška notarska zbornica)

Odbor Projekta (nadzor, usmerjanje in evalvacija izvajanja Projekta)

- Predstavniki partnerskih in sodelujoče organizacije: HPC (Vesna Grubić, direktorica), Ministarstva za pravosodje HR (Ivan Crnčec, pomočnik ministra v Upravi za evropske zadeve, mednarodno in pravosodno sodelovanje), Hrvaške notarske zbornice (TBC), Mirovnega inštituta (Katarina Vučko, pravna ekspertka), Notarske zbornice Slovenije (TBC), Vrhovnega sodišča RH (Damir Kontrec, sodnik in predsednik Civilnega oddelka Vrhovnega sodišča):
- Glavni strokovnjak Projekta, prof.dr.sc. Mihajlo Dika

O Uredbi o dedovanju

Uredba vsebuje določbe o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju ali, odvisno od primera, sprejemljivosti, izvršljivosti in izvrševanju odločb, javnih listin in sodnih poravnav ter o uvedbi evropskega potrdila o dedovanju. Namen uredbe je olajšati pravilno delovanje notranjega z odpravo ovir za prosto gibanje oseb, ki se danes srečujejo s težavami pri uveljavljanju svojih pravic pri dedovanju s čezmejnimi posledicami.

Z namenom enotne uporabe Uredbe je bila sprejeta Izvedbena uredba Komisije (EU) št. 1329/2014 z dne 9. decembra 2014 o obrazcih iz Uredbe (EU) št. 650/2012 Evropskega parlamenta in Sveta o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju odločb in sprejemljivosti in izvrševanju javnih listin v dednih zadevah ter uvedbi evropskega potrdila o dedovanju (v nadaljevanju: Izvedbena Uredba).

V smislu materialnega področja uporabe, se Uredba uporablja v vseh civilnopravnih vprašanjih glede dedovanja zapuščine po zapustniku, torej se uporablja za vse oblike prehoda premoženja, pravic in obveznosti zaradi smrti, ne glede na to, ali gre za prehod po volji zapustnika na podlagi razpolaganja za primer smrti ali za prehod z dedovanjem na podlagi zakona.

Uredba navaja tudi vprašanja, ki so izključena iz področja uporabe, kot so davčne, carinske ali upravne zadeve javnega prava; status fizičnih oseb ter družinska razmerja in razmerja, ki imajo primerljive učinke po pravu, ki se uporablja za takšna razmerja; pravna in poslovna sposobnost fizičnih oseb, razen dedne sposobnosti; vprašanja v zvezi s pogrešanostjo, odsotnostjo ali domnevno smrtjo fizične osebe; vprašanja v zvezi s premoženjskimi razmerji med zakoncema in premoženjskimi razmerji, ki imajo po pravu, ki se uporablja za takšna razmerja, primerljive učinke kot zakonska zveza; preživitinske obveznosti, ki niso posledica smrti; formalna veljavnost razpolaganja za primer smrti, napravljenega v ustni obliki; pravice in premoženje, ki so nastali ali prešli drugače kot z dedovanjem, kot so na primer darila, skupna lastnina več oseb, ki preide na preživele(ga), pokojninski načrti, zavarovalne pogodbe in podobni dogovori; vprašanja prava družb in drugih subjektov s pravno osebnostjo ali brez nje, kot so klavzule v ustanovnih aktih in statutih družb in drugih subjektov s pravno osebnostjo ali brez nje, ki določajo, kaj se zgodi z deleži ob smrti članov; likvidacijo, izbris in združitve družb in drugih subjektov, s pravno osebnostjo ali brez nje; ustanovitev, upravljanje in likvidacijo skladov; naravo stvarnih pravic in vpis pravic na nepremičnini ali premičnini v register, vključno s pravnimi zahtevami za takšen vpis in učinki vpisa ali nevpisa takšnih pravic v register.

Kar zadeva časovno in teritorialno veljavnost Uredbe, se le-ta Uredba uporablja za dedovanje oseb, ki so umrle 17. avgusta 2015 ali pozneje v vseh državah članicah EU, razen na Danskem, v Združenem kraljestvu in na Irskem.

Pri ugotavljanju pristojnosti in prava, ki se uporablja, je splošna navezna okoliščina običajno prebivališče zapustnika v trenutku njegove smrti. Organ, ki obravnava dedovanje, bi moral oceniti vse okoliščine življenja zapustnika v letih pred njegovo smrtjo in ob njegovi smrti, pri čemer bi moral upoštevati vsa pomembna dejstva, zlasti kako dolgo in kako pogosto je zapustnik bival v zadevni državi, pa tudi pod kakšnimi pogoji in zakaj je tam bival.

Poleg splošne pristojnosti – običajnega prebivališča v trenutku smrti zapustnika, Uredba vsebuje tudi določbe o prorogaciji pristojnosti, subsidiarni pristojnosti in *forum necessitatis*.

Namreč, če je zapustnik za ureditev dedovanja po sebi izbral pravo državo članice, katere državljan je v času izbire ali ob smrti, se lahko zadevne stranke dogovorijo, da je za odločanje o vseh vprašanjih, povezanih z dedno zadevo, izključno pristojno sodišče oziroma sodišča te države članice.

Če zapustnik ob smrti nima običajnega prebivališča v državi članici, so za odločanje o celotnem dedovanju vseeno pristojna sodišča države članice, v kateri je zapuščina, če je bil zapustnik ob smrti državljan te države članice ali, če je imel zapustnik prejšnje običajno prebivališče v navedeni državi članici, pod pogojem, da od spremembe običajnega prebivališča do začetka postopka pred sodiščem ni preteklo več kot pet let. Če v skladu s tem kriterijem ni pristojno nobeno sodišče v državi, so sodišča države članice, v kateri se nahaja zapuščina, vseeno pristojna za odločanje o tem premoženju.

Če ni pristojno nobeno sodišče države članice v skladu z drugimi določbami te uredbe, lahko sodišča države članice izjemoma odločajo o dedovanju, če v tretji državi, s katero je zadeva tesno povezana, postopka ni mogoče začeti ali izvesti v razumnih okvirih ali če postopek tam ni mogoč. Zadeva mora biti v zadostni meri povezana z državo članico, v kateri je sodišče, ki je začelo postopek.

Pri vprašanjih priznanja odločb o dedovanju, Uredba prinaša poenostavljen postopek eksekvature. Odločba, izdana v eni od držav članic, se v drugih državah članicah prizna, ne da bi bil za priznanje

potreben kakršen koli poseben postopek. Odločba o dedovanju pa se ne prizna, če obstaja kateri od razlogov, ki jih predpisuje Uredba.

Odločbe, izdane v državi članici in izvršljive v tej državi, so izvršljive v drugi državi članici, če so bile na zahtevo zainteresirane stranke tam razglašene za izvršljive. Zahteva za razglasitev izvršljivosti se vložijo pri sodišču ali pristojnem organu države članice izvršitve - ime sodišča ali pristojnega organa vsaka država članica sporoči Komisiji. Odločba se razglasi za izvršljivo takoj po izpolnitvi formalnosti, ki jih določa Uredba, brez kakršnega koli preizkusa razlogov za nepriznanje in brez možnosti dajanja izjav stranke, zoper katero se zahteva izvršitev odločbe. Po tej fazi imata obe stranki možnost zoper razglasitev izvršljivosti vložiti pravno sredstvo.

Javna listina, sestavljena v eni državi članici, ima v drugi državi članici enako dokazno moč kot v državi članici izvora ali najbolj primerljive učinke, če to ni v očitnem nasprotju z javnim redom zadevne države članice.

Uredba pa tudi predpisuje evropsko potrdilo o dedovanju, z namenom olajšanja pravnega položaja dedičem, volilijemnikom z neposrednimi pravicami v dedni zadevi in izvršiteljem oporoke ali upraviteljem zapuščine, ki morajo v drugi državi članici dokazati svoj status ali uveljavljati svoje pravice kot dediči ali volilijemniki in/ali pooblastila kot izvršitelji oporoke ali upravitelji zapuščine. Uporaba potrdila ni obvezna in potrdilo ne nadomešča nacionalnih dokumentov, ki se za podobne namene uporabljajo v državah članicah. Vendar potrdilo, potem ko je bilo izdano za uporabo v drugi državi članici, učinkuje v vseh državah članicah, ne da bi bil za to potreben kakšen poseben postopek. Potrdilo izdajo sodišča ali drugi organi, pristojni za obravnavanje dednih zadev v državi članici izdaje (npr. notarji), v skladu s pravili Uredbe o pristojnosti. Potrdilo se izda na zahtevo pooblaščenih oseb na obrazcu, ki je prav tako kot obrazec potrdila sestavni del Izvedbene uredbe. Potrdilo ni javna listina v smislu Uredbe, ampak ima dokazno moč in se domneva, da verodostojno dokazuje elemente, ki so ugotovljeni na podlagi prava, ki se uporablja.

Uporaba Uredbe na Hrvaškem in v Sloveniji

V Republiki Hrvaški je bil sprejet poseben Zakon o izvajanju Uredbe (EU) št. 650/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. julija 2012 o pristojnosti, ustreznem pravu, priznavanju in izvrševanju odločb ter sprejemanju in izvrševanju javnih listin v dednih vidikih ter o vzpostavitvi evropske potrditve dedovanja, ki so jo določile lokalne oblasti za odločanje o premoženju, pristojnih organih za ukrepanje in odločanje ter postopke na področju uporabe Uredbe (EU) št. 650/2012 o dedovanju. Hrvaški Zakon o izvajanju Uredbe je kot pristojne organe določil sodišča in notarje. Po drugi strani pa so v Republiki Sloveniji določbe o izvajanju Uredbe vključene v Zakon o dedovanju. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o dedovanju (ZD-C) je bil sprejet 12. julija 2016, ki je za izvajanje Uredbe kot pristojne organe določil sodišča.

Uporaba uredbe na Hrvaškem in v Sloveniji je lahko zelo zahtevna. V dosednji (skromni) praksi (hrvaški) pristojnih organov so se odprla vprašanja o določanju "običajnega prebivališča" in "čezmejnega elementa" v nekaterih dednih zadevah, vprašanja, komu je potrebno vročiti evropsko potrdilo, hrambe izvirnika potrdila, kompleksnost zahtev za izdajo potrdila in pa dejstvo, da potrdila, izdana v drugih državah članicah ne vsebujejo vseh podatkov, ki so v skladu z lex fori potrebni za vpis pravic v ustrezen (hrvaški) vpisnik oz. zemljiško knjigo. K temu je treba dodati neznanje o obstoju Uredbe in njene vsebine, in s tem tudi vztrajanje posameznih oseb / organov (kot so banke, pokojninski sklad), da se v primeru odločbe druge države članice izvede delibacijski postopek.

Po dostopnih podatkih, na Hrvaškem prevladujejo evropska potrdila o dedovanju, izdana v Sloveniji, in obratno: potrdila, ki naj se uporabijo v Sloveniji, kar nakazuje na obstoj pravnega prometa potrdil o dedovanju med partnerji tega projekta (vir: Hrvaška notarska zbornica, vprašalnik HJK-O-2/18-41 od 7. 11. 2018).

Pomembnejša literatura o uporabi Uredbe na Hrvaškem in v Sloveniji

1. Uredba (EU) št. 650/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. julija 2012;
2. Izvedbena Uredba Komisije (EU) št. 1329/2014 z dne 9. decembra 2014.;
3. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council, COM(2009)154 final, 14.10.2009;
4. Commission Staff Working Document Accompanying the Proposal for a Regulation, Summary of the Impact Assessment, Brussels, SEC(2009) 411 final C7-0236/09 14.10.2009;
5. European Union, The Stockholm Programme — an Open and Secure Europe Serving and Protecting Citizens (2010/C 115/01);
6. European Union, The Hague Programme: Strengthening Freedom, Security and Justice in the European Union, 2005/C 53/0113 December 2004,;
7. Green Paper, Succession and wills, Commission of the European Communities, Brussels, 01.03.2005 COM(2005) 65 final;
8. Zakon o provedbi Uredbe (EU) br. 650/2012 Evropskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. NN 152/2014;
9. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o dedovanju (ZD-C) z dne 12.7.2016. Uradni list RS št. 63/2016;
10. Dr. sc. Slađana Aras Kramar, docent, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Uredba (EU) br. 650/2012 o nasljeđivanju: o priznanju odnosno prihvaćanju i izvršenju odluka, javnih isprava i sudskih nagodbi te europskoj potvrdi o nasljeđivanju, Zbornik radova, Šesti međunarodni naučni skup Dani porodičnog prava „Imovinskopravni aspekti porodičnih odnosa“, Pravni Fakultet Univerziteta „Džemal Bijedić“ U Mostaru, Mostar, 2018., strani: 185-199;
11. Tjaša Ivanc, Suzana Kraljić, European certificate of succession – was there a need for a european intervention?, Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici, 12th Regional Pil Conference: “Private International Law on Stage – National, European and International Perspectives”, 23 and 24 October, 2015, strani: 249-273;
12. Andreas Köhler, General Private International Law Institutes in the EU Succession Regulation – Some Remarks, Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici, 12th Regional Pil Conference: “Private International Law on Stage – National, European and International Perspectives”, 23 and 24 October, 2015, strani: 169-191;
13. Evangelos Vassilakakis, The Choice of the Law Applicable to the Succession Under Regulation 650/2012 – An Outline, Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici, 12th Regional Pil Conference: “Private International Law on Stage – National, European and International Perspectives”, 23 and 24 October, 2015, strani: 221-234;

14. Dennis Solomon, The Boundaries of the Law Applicable to Succession, Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici, 12th Regional Pil Conference: "Private International Law on Stage – National, European and International Perspectives", 23 and 24 October, 2015, strani: 193-220;
15. Faruk Kerem Giray, Possible Impacts of EU Succession Regulation No 650/2012 on Turkish Private International Law, Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici, 12th Regional Pil Conference: "Private International Law on Stage – National, European and International Perspectives", 23 and 24 October, 2015, strani: 235-247;
16. Zlatan Meškić, Private International Law on Stage – Art. 36 of the Succession Regulation on States with more than one Legal System as a Model for Pil Reforms in South East Europe, Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici, 12th Regional Pil Conference: "Private International Law on Stage – National, European and International Perspectives", 23 and 24 October, 2015, strani: 275-296;
17. Dr. sc. Paula Poretti, višja asistentka, Pravni fakultet Sveučilišta u Osijeku, Nadležnost, nadležna tijela i postupci prema Uredbi (EU) br. 650/2012 o nasljeđivanju, Zb. Prav. fak. Sveuč. Rij. (1991) v. 37, br. 1, strani: 561-587 (2016);
18. Dr. sc. Paula Poretti, docentica, Pravni fakultet Sveučilišta u Osijeku, Odlučivanje o imovinskim odnosima bračnih drugova u ostavinskim postupcima sukladno Uredbi 2016/1103 o bračnoimovinskom režimu, Zb. Prav. fak. Sveuč. Rij. (1991) v. 38, br. 1, strani: 449-474 (2017);
19. PD dr. Anatol Dutta, M. Jur. (Oxon), Novo međunarodno nasljedno pravo Evropske unije – prvo čitanje Uredbe o nasljednom pravu, Nova pravna revija, Časopis za domaće, njemačko i evropsko pravo, broj 2/2013, stranice: 9-22;

